

Pohjois-Savon hyvinvointialueen
palvelukohtainen palvelusetelin sääntökirja

Omaishoidon tuen lakisääteinen vapaa

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

Sisällys

1	Palvelun kuvaus ja palvelun vähimmäisvaatimukset	3
1.1	Henkilöstö ja osaaminen.....	3
1.1.1	Lyhytaikaisen asumispalvelun palveluseteli	3
1.1.2	Kotihoidon palveluseteli.....	3
1.1.3	Kotipalvelun tukipalvelujen palveluseteli	4
1.1.4	Päivätoiminnan palveluseteli	4
1.2	Laadunhallinta ja valvonta	4
1.3	Tilat, laitteet ja välineet	5
1.4	Turvallisuus.....	5
2	Omaishoidon lakisääteisen vapaan palvelukuvaus ja tavoitteet	5
2.1	Asiakkuuden prosessi.....	6
2.2	Palvelun sisältö.....	6
2.2.1	Lyhytaikainen asumispalvelu.....	6
2.2.2	Kotihoito	7
2.2.3	Kotipalvelun tukipalvelut.....	7
2.2.4	Päivätoiminta	7
3	Palvelukerran peruutus, palvelun keskeytyksen ja poissaolojen tarkenteet, poikkeustilanteet	8
4	Käyntitiedot, kirjaaminen ja palvelupalaute	8
5	Palvelusetelin arvo ja hinnoittelu.....	8
5.1	Lyhytaikainen asumispalvelu	8
5.2	Kotihoito ja kotipalvelun tukipalvelut.....	9
5.3	Päivätoiminta	9
5.4	Täyden arvon setelit	9
6	Laskutus hyvinvointialueelta ja asiakkaalta	9

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

---

1 Palvelun kuvaus ja palvelun vähimmäisvaatimukset

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuesta annettuun lakiin sekä Pohjois-Savon hyvinvointialueella hyväksytyihin myöntämisperusteisiin. Omaishoidon tuki on lakisääteinen sosiaalipalvelu, jonka järjestämis- ja valvontavastuu on hyvinvointialueella.

Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla.

Omaishoitolain 4 §:n mukaan omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme (3) vuorokautta sellaista kalenterikuukautta kohti, jonka aikana hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin.

Omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikainen korvaava hoito voidaan järjestää useilla eri tavoilla, joista yksi on palveluseteli.

Palveluntuottajan palvelun tulee olla sisällöltään ja laadultaan vähintään Pohjois-Savon hyvinvointialueen yleisen sääntökirjan ja tämän sääntökirjan mukainen. Lisäksi palveluntuottajan tuottamien palvelujen on jatkuvasti vastattava vähintään sitä tasoa, jota edellytetään vastaavalta hyvinvointialueen toiminnalta.

Palvelun tulee täyttää lakien ja viranomaisten määräysten asettamat vaatimukset, joihin palvelusetelituottaja on velvoitettu perehtymään ajantasaisesti.

Tämä sääntökirja sisältää hyvinvointialueen kaikkien omaishoidon asiakasryhmien lakisääteisten vapaiden järjestämisen palvelusetelillä.

1.1 Henkilöstö ja osaaminen

Alle 18-vuotiaiden kanssa toimiessa palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että jokainen työntekijä, sijaiset mukaan lukien, ovat esittäneet ajantasaisen rikosrekisteriotteen.

1.1.1 Lyhytaikaisen asumispalvelun palveluseteli

Henkilökunnalta edellytetään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaista koulutusta (817/2015); (559/1994 ja asetus 564/1994).

1.1.2 Kotihoidon palveluseteli

Kotihoidon palvelusetelillä tuotetaan omaishoidettavalle hoitoa, hoivaa ja ohjausta. Henkilökunnalta edellytetään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain mukaista koulutusta (817/2015); (559/1994 ja asetus 564/1994).

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

1.1.3 Kotipalvelun tukipalvelujen palveluseteli

Kotipalvelun tukipalveluja tuottavalla henkilöstöllä tulee olla alalle soveltuva ammattitutkinto tai koulutus, esimerkiksi kotityöpalvelun, hoiva-avustajan tai laitoshuoltajan tutkinto tai työkokemuksen kautta hankittu ammattitaito.

1.1.4 Päivätoiminnan palveluseteli

Päivätoiminnan vastuuhenkilöltä edellytetään soveltaa sosiaali- tai terveydenhuollon koulutusta ja riittävää perehtyneisyyttä. Vastuuhenkilön tulee olla mukana päivätoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Yksikössä tulee olla riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä, joilla on ammatilliset valmiudet toteuttaa kuntouttavaa ja tavoitteellista ryhmämuotoista toimintaa sekä lupa tarvittaessa toteuttaa asiakkaan lääkehoitoa lääkehoidon suunnitelman mukaisesti.

1.2 Laadunhallinta ja valvonta

Palvelusetelituottajaksi ilmoittautumiseen kuuluvat yleisen sääntökirjan kohdassa 5.3.1 mainittujen liitteiden lisäksi seuraavat palvelukohtaiset liitteet:

- Omavalvontasuunnitelma
- Oikeaksi todistettu kopio vastuuvakuutuksesta/potilasvakuutuksesta
- Verohallinnon todistus maksetuista veroista ja sosiaaliturvamaksuista
- Vakuutusyhtiön todistus suoritetuista eläkevakuutusmaksuista
- Henkilöstölomake (ei koske yksinyrittäjää)
- Rikostaustaote alle 18-vuotiaiden kanssa työskenteleviltä
- Selvitys alihankkijoista alihankkijoita käyttäviltä palveluntuottajilta
- Lääkehoitosuunnitelma lääkehoitoa antavilta palveluntuottajilta
- Enintään kaksi (2) kuukautta vanhat liitteet hyväksytään

Omaishoidon vapaan palvelusetelissä palveluntuottajan on täytettävä sen palvelukohtaisen sääntökirjan laatuvaatimukset, jota palvelu koskee:

- lyhytaikaista asumispalvelua tuottaessa asumispalvelujen sääntökirja
- kotiin annettavia hoito- ja hoivapalveluja tuottaessa kotihoidon sääntökirja
- tukipalveluja tuottaessa kotipalvelun tukipalvelujen sääntökirja
- päivätoimintaa tuottaessa päivätoiminnan sääntökirja

Palveluntuottajan tulee ottaa toiminnassaan huomioon asiakkaiden olosuhteet, yksilölliset tarpeet ja toimintakyky sekä ikä. Omaishoidon lakisääteisen vapaan palveluseteliasiakkaat ovat omaishoidettavia – pääasiassa vammaisia henkilöitä ja ikäihmisiä.

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

1.3 Tilat, laitteet ja välineet

Omaishoidon lakisääteisen vapaan palvelusetelillä voidaan tuottaa palvelua sekä palveluntuottajan toimipaikassa että omaishoitoperheen kodissa riippuen asiakkaan tarpeesta.

Palveluntuottajan toimipaikassa tulee olla asiakkaan toimintakyvyn ja palvelutarpeen mukaiset tilat, laitteet ja välineet, jotka mahdollistavat hoidettavan hyvän ja turvallisen hoidon omaishoitajan vapaan aikana.

Toimitilojen on oltava lain mukaiset ja niiden on jatkuvasti täytettävä turvallisuusmääräykset niin, että yksikössä huolehditaan asiakkaiden turvallisuudesta lain ja viranomaisten määräysten mukaisesti.

1.4 Turvallisuus

Palveluntuottajan on seurattava palvelun toteutumista, laatua ja asiakas- / potilasturvallisuutta jatkuvasti.

Palveluntuottaja vastaa asiakkaiden hyvästä kohtelusta.

Palveluntuottaja vastaa, että asiakkaan yksilölliset tarpeet otetaan huomioon ja palvelu tuotetaan niiden mukaisesti.

Palveluntuottajan henkilöstön tulee osata toimia olemassa olevien turvallisuusohjeiden (omavalvontasuunnitelmassa) mukaisesti akuutissa riskitilanteessa tai vaaratapahtumassa; esimerkiksi asiakkaan äkillinen sairauskohtaus, asiakkaan katoaminen, haastavat vuorovaikutustilanteet.

Palveluntuottajalla on sosiaalihuoltolain 1301/2014 §48 mukainen ilmoitusvelvollisuus. Ilmoituksen vastaanottavan tahon (sosiaalihuollon johtava viranhaltija) ajantasaiset yhteystiedot tulee olla omavalvontasuunnitelmassa.

2 Omaishoidon lakisääteisen vapaan palvelukuvaus ja tavoitteet

Omaishoitajalle järjestettävän vapaan tavoitteena on tukea omaishoitajan jaksamista sekä ylläpitää ja parantaa omaisensa hoidossa olevan henkilön fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Monipuolisen toiminnan ja sosiaalisen tuen avulla pyritään vahvistamaan omaishoitajan voimavaroja ja tätä kautta tukemaan hoidettavan kotona asumista.

Asiakas voi saada enintään kolme lakisääteistä vapaavuorokautta kuukaudessa. Palvelusetelillä omaishoitaja voi ostaa lyhytaikaishoitoa asumispalveluyksikössä tai halutessaan vaihtaa vapaavuorokauden kotiin annettaviin hoito- ja hoivapalveluihin (kotihoito, kotipalvelun tukipalvelut) tai päivätoimintaan Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymiltä yksityisiltä palveluntuottajilta.

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

Jos omaishoitajalle on myönnetty harkinnalla enemmän kuin kolme (3) vapaavuorokautta, voi asiakasohjaaja myöntää lyhytaikaishoidon palveluseteliin lisävuorokausia.

Tavoitteena on, että vapaa järjestetään säännöllisesti ja suunnitelmallisesti. Omaishoitajan jaksamisen tueksi on suositeltavaa, että lakisääteiset vapaat pidetään kuukausittain. Sallittua on vapaan kerryttäminen korkeintaan kolmelta kuukaudelta asiakasohjaajan kanssa sopien. Vapaat tulee käyttää saman kalenterivuoden aikana. Vapaapäiviä ei voi pitää ennakoon, mutta kuitenkin sen kalenterikuukauden aikana, kun hoitaa vapaaseen oikeuttavat 14 vrk.

Palveluseteliä myönnetään asiakkaan yksilöllisen palvelutarpeen mukaisesti joko määräaikaisena tai toistaiseksi voimassa olevana, noudattaen omaishoidon tuesta tehdyn päätöksen voimassaoloa.

2.1 Asiakkuuden prosessi

Asiakasperhe valitsee haluamansa palveluntuottajan Pohjois-Savon hyvinvointialueen hyväksymältä yksityiseltä palveluntuottajalta, on yhteydessä palveluntuottajaan ja sopii palvelun aloittamisen ajankohdan. Hyväksytyt tuottajat on listattuna PSOP-palvelusetelijärjestelmässä.

Palveluntuottajan on sovittava asiakkaan kanssa palvelun aloittamisajankohdasta viivytyksettä, viimeistään 2 viikon kuluessa asiakkaan yhteydenotosta.

Omaishoitaja sitoutuu antamaan tarvittavat hoitoa ja hoivaa koskevat tiedot palveluntuottajalle.

Palveluntuottajan tulee ilmoittaa Pohjois-Savon hyvinvointialueen palvelun myöntäneelle viranhaltijalle havaitsemistaan hoidettavan tai omaishoitajan toimintakyvyssä ja palveluntarpeessa tapahtuvista muutoksista. Ilmoituksen perusteella omaishoidon tuen myöntänyt viranhaltija arvioi asiakkaan palvelutarpeen ja toimintakyvyn uudelleen sekä tarvittaessa päivittää asiakassuunnitelman tai hoito- ja palvelusuunnitelman.

Omaishoidettavalle nimetään hyvinvointialueen omatyöntekijä. Hän laatii yhteistyössä omaishoidettavan ja –hoitajan kanssa asiakassuunnitelman tai hoito- ja palvelusuunnitelman, johon kirjataan lakisääteisen vapaan järjestämistapa ja palvelusetelin käyttötarkoitus.

Oikeus palvelusetelin käyttöön lakkaa, mikäli omaishoitaja haluaa vaihtaa vapaajärjestelyä tai omaishoitosopimus päättyy. Tällöin myös setelin voimassaolo PSOP-järjestelmässä lakkautetaan.

2.2 Palvelun sisältö

2.2.1 Lyhytaikainen asumispalvelu

Lyhytaikaisella asumispalvelulla tarkoitetaan omaishoitajan vapaan ajaksi sovittua lyhytaikaisjaksoa asumispalveluyksikössä. Palvelu sisältää asiakkaan ympärivuorokautisen

---

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

hoivan, hoidon ja ohjauksen, ateriat, muut palvelut kuten avustaminen asunnossa ja sen ulkopuolella, vaatehuoltoon liittyvät asiat, siivouspalvelut ja -tarvikkeet sekä huoneen ja siihen kuuluvien välineiden ja laitteiden kustannukset.

Toiminnan tulee pitää sisällään asiakkaan toimintakykyä ylläpitävää kuntouttavaa toimintaa.

Hoidettava tuo mukanaan tarvitsemansa lääkkeet ja henkilökohtaiset hoitotarvikkeet.

Lyhytaikaisessa asumispalvelussa omaishoitajan yksi vapaapäivä tarkoittaa kokonaista vuorokautta eli 24 tuntia. Vuorokausi lasketaan alkavaksi hoidettavan saapumisesta yksikköön.

2.2.2 Kotihoito

Kotihoito voi olla hoidettavan päivittäisessä hoidossa avustamista, valvontaa ja huolenpitoa. Kaikessa toiminnassa on toteuduttava asiakkaan toimintakykyä tukeva työote. Palveluun kuuluu seuraavia kokonaisuuksia:

- Asiakkaan fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn arviointi, seuranta ja tukeminen
- Päivittäistoiminnoissa avustaminen, ohjaaminen ja seuranta. Nämä toiminnot asiakas tekee itsenäisesti toimintakykynsä ja osaamisensa rajoissa.
  - Ravitsemus ja aterian suunnittelu yhdessä asiakkaan kanssa, tarvikkeiden hankinta, aterian laitto ja ruokailussa avustaminen asiakkaan tarpeiden mukaan.
  - Hygieniasta huolehtiminen kuten avustaminen WC toiminnoissa, pesuissa, hampaiden ja suun hoidossa, parranajossa, hiusten laitossa ja muussa vastaavassa.
  - Pukeutuminen ja vaatehuolto: Pukeutumisessa ja riisuutumisessa avustaminen, tarvittaessa avustaminen asusteiden valinnassa ja pienimuotoinen vaatehuolto asiakkaan kanssa.
- Kokonaisterveydentilan ja kokonaistoimintakyvyn seuranta ja tähän liittyvät tarvittavat toimenpiteet.
- Lääkehoito
  - Asiakkaan lääkehoidon toteutus ja seuranta, lääkkeiden antaminen ja ottamisesta vastaaminen, lääkityksen vaikutuksen seuranta ja asiakkaan voinnin muutoksesta tiedottaminen tarvittaville tahoille.
- Kuntouttava toiminta, mm. ulkoilu, liikunta, pienet kodinhoidolliset askareet yhdessä asiakkaan kanssa kuten leipominen, keittäminen, pienimuotoinen siivous ja pyykinkäsittely

2.2.3 Kotipalvelun tukipalvelut

Omaishoidon vapaan palveluseteliä voidaan käyttää sosiaalihuoltolain (1301/2014) 19.3 §:n tarkoitettuihin ateria-, vaatehuolto- ja siivouspalveluihin sekä sosiaalista kanssakäymistä edistäviin palveluihin.

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

2.2.4 Päivätoiminta

Sosiaalihuoltolain mukainen päivätoiminta on vaihtoehto, jonka omaishoitoperhe voi halutessaan valita lakisääteisen vapaan toteuttamistavaksi. Päivätoiminnan kesto on vähintään kuusi (6) tuntia sisältäen kolme ateriaa (aamukahvi, lounas ja päiväkahvi tai välipala). Päivätoiminnan sisällön tulee olla arkea aktivoivaa ja hoidettavan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä edistävää.

Palvelu ei sisällä matkoja.

3 Palvelukerran peruutus, palvelun keskeytyksen ja poissaolojen tarkenteet, poikkeustilanteet

Palvelukerran peruutus ja palvelun keskeytys on sovittava asiakkaan ja palveluntuottajan välisessä palvelusopimuksessa. Palvelun peruuntuessa, sopivat asiakas ja palveluntuottaja uuden ajan.

Palveluntuottajasta johtuva keskeytys ei saa aiheuttaa asiakkaalle palvelun keskeytystä, tuottaja on velvollinen turvaamaan ja järjestämään asiakkaalle suunnitellut palvelut tai käynnit.

Asiakkaan (tai mikäli asia tulee palveluntuottajan tietoon) on ilmoitettava välittömästi tietoonsa tullut keskeytys asiakkaan sairaalahoidon tai asiakkaasta johtuvan muun syyn vuoksi. Keskeytyksillä voi olla vaikutus vapaa-oikeuden syntymiseen.

4 Käyntitiedot, kirjaaminen ja palvelupalaute

Palveluntuottajan tulee käsitellä asiakirjoja siten kuin palvelusetelin yleisessä sääntökirjassa on määrätty.

Palveluntuottajan ja hyvinvointialueen tulee sopia käytännöstä, jolla turvataan, että palvelujen järjestämisen ja toteuttamisen kannalta tarpeelliset tiedot siirtyvät osapuolelta toiselle palvelutapahtuman eri vaiheissa.

Palveluntuottaja kirjaa lain edellyttämät asiakastiedot käyttämällään menetelmällä. Kirjaamisen tulee sisältää hoidon ja palvelun kannalta riittävät ja tarpeelliset tiedot huomioiden tuotetun palvelun laajuus.

Palvelutapahtumat tulee kirjata PSOP-palvelusetelijärjestelmään mahdollisimman pian toteutuneen tapahtuman jälkeen ja vähintään viikoittain. Palvelutapahtuman kesto tulee kirjata juuri siten kuin se on toteutunut. Palvelun tulee vastata palvelu- ja hoitosuunnitelmaa.

5 Palvelusetelin arvo ja hinnoittelu

5.1 Lyhytaikainen asumispalvelu

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

Lakisääteisen omaishoidon vapaan seteli lyhytaikaiseen asumispalveluun on kattohintainen palveluseteli. Palveluntuottajan hyväksymisen ehtona on, että palvelun hinta ei ylitä palvelusetelin kattohintaa. Lyhytaikaisen asumispalvelun hinta ilmoitetaan €/vuorokaudessa. Hyvinvointialue ei peri asiakkaalta omaishoidon lakisääteisen vapaan omavastuuosuutta, sen laskuttaa palvelusetelituottaja. Lyhytaikainen asumispalvelu laskutetaan vuorokaudelta, joka tarkoittaa 24 tuntia.

5.2 Kotihoito ja kotipalvelun tukipalvelut

Palvelusetelillä saatava avun tuntimäärä vaihtelee palveluntuottajan tuntihinnan mukaan. Palveluntuottaja voi periä tuntihinnan lisäksi matkakorvauksen, joka tulee sopia asiakkaan kanssa ennen palvelun käynnistymistä. Seteliä ei voi käyttää palveluntuottajan mahdollisiin matkakuluihin.

5.3 Päivätoiminta

Päivätoiminnan palveluseteli on tasasuuruinen seteli. Asiakas maksaa omavastuuosuutena setelin arvon ja palveluntuottajan päivätoiminnan hinnan välisen erotuksen.

5.4 Täyden arvon setelit

Omaishoidettavan ollessa rintamaveteraani tai sotainvalidi, palvelusetelit tehdään täyteen arvoon. Asiakkaalle ei muodostu omavastuuosuutta palvelusta. Valtionkonttori korvaa palvelun järjestämisen kustannukset hyvinvointialueelle.

6 Laskutus hyvinvointialueelta ja asiakkaalta

Lyhytaikaisessa asumispalvelussa asiakas maksaa palveluntuottajalle omaishoitajan lakisääteisen vapaan aikaisista palveluista perittävän asiakasmaksun.

Asiakkaalta ei veloiteta omavastuuosuutta, niin kauan kuin asiakkaan palvelusetelillä on arvoa. Mikäli käynnin yhteydessä palvelusetelin arvo ylittyy, palveluntuottaja laskuttaa palvelusetelin arvon ylittävän osuuden suoraan asiakkaalta. Tämä on myös selkeästi kerrottava asiakkaalle. Hyvinvointialue ei korvaa palvelusetelin arvon ylittymistä palveluntuottajalle.

Asiakas maksaa itse ostamansa lisäpalvelut kokonaisuudessaan palveluntuottajalle. Mahdollisista lisäpalveluista tulee sopia palveluntuottajan ja asiakkaan välisessä sopimuksessa.

Palveluntuottajan tulee liittää PSOP-palvelusetelijärjestelmästä tulostettu omavastuuerittely asiakkaan laskun liitteeksi.

Jos asiakas hankkii lakisääteisen vapaan korvaavia palveluja useammalta palvelusetelituottajalta, asiakkaan vastuulla on, että kustannukset eivät ylitä palvelusetelin arvoa.

Omaishoidon lakisääteinen vapaa

7.12.2023

Palveluseteliä voi käyttää vain palvelusetelipäätöksen mukaisiin ja PSOP-palvelusetelijärjestelmässä oleviin omaishoidon tuen palveluihin. Palveluntuottajalle maksettava korvaus muodostuu toteutuneiden ja hyväksytyjen palvelutapahtumien mukaisesti. Omavastuulaskutus tapahtuu toteutuneen mukaisesti. Poikkeuksena ovat alle 15 minuuttia kestäväksi suunnitellut käynnit, jotka palveluntuottaja voi pyöristää 15 minuuttiin

Mikäli kilometrikorvauksia laskutetaan asiakkaalta, pitää se olla merkittynä PSOP-palvelusetelijärjestelmän hinnaston lisätietokenttään ja kertoa asiakkaalle palvelusopimusta tehtäessä sekä merkittävä sopimukseen.

Palveluntuottajalla on oikeus laskuttaa vain toteutuneista päivätoimintapäivistä.
